

Verlag 2025 Werkgroep Natuurbeheer Zuidrand

Rob van Dijk

In 2025 hebben we met de werkgroep maandelijks de handen uit de mouwen gestoken. Naast natuurbeheerwerk doen we vanuit de werkgroep ook aan inventarisatie en monitoring (met name planten; ook vogels en dagvlinders zijn ingevoerd). Bijzondere nieuwe waarnemingen zijn ijzerhard, rood guichelheil, klokjesgentiaan (Rode lijst), waterlepeltje (Rode lijst) en blauwe zegge (Rode lijst). Voor broedvogels wordt het gebied steeds interessanter. Hetzelfde geldt voor dagvlinders: typische graslandvlinders zoals bruin en oranje zandoogje, groot dikkopje, zwartsprietdikkopje, hooibeestje, kleine vuurvlinder en icarusblauwtje worden in relatief hoge dichtheden geteld. Tevens geven we beheeradvies aan Van Puijenbroek; eigenaar en beheerder van het gebied. Hier wordt gelukkig goed opvolging aan gegeven, wat zich weer uitbetaalt in een goede insectenstand.

De uitgevoerde beheerwerkzaamheden zijn eigenlijk te verdelen in twee typen: in het winterhalfjaar planten, verplanten, zagen, snoeien en takkenrillen maken. In het zomerhalfjaar maaien, opharken en exoten bestrijden. We begonnen het jaar met het planten van wilgen op een nieuw aangelegd dijkje en ter versterking van bestaande hagen. Wilgen zijn belangrijke voedselbronnen voor insecten in het vroege voorjaar; tevens hopen we met de aanplant wandelaars te verleiden om op de paden te blijven. Helaas zijn verschillende van de geplante wilgen uitgetrokken of geknakt door vandalen.

In maart hebben we zeer lokaal (waar het waterschap recent heeft gegraven) een inheems bloemenmengsel ingezaaid (B106 Dotterbloem-koekoeksbloemenmengsel van firma Biodivers). Het doel hiervan is om na te gaan of soorten die in de natuurlijke zaadbank niet meer aanwezig zijn, zich via gerichte herintroductie alsnog kunnen vestigen. Herintroductie van plantensoorten in natuurgebieden is iets wat niet zomaar moet worden gedaan, vanwege het risico op floraversing. Ook met inheemse soorten is dit mogelijk, als er variëteiten worden gebruikt die niet passen bij de autochtone, streekeigen vegetatie. Bij het genoemde mengsel gaat het om soorten die allemaal in het Brabantse beekdallandschap thuishoren. Helaas is niet te achterhalen wat de exacte herkomst van het zaadmengsel is. In de nu uitgevoerde, kleinschalige uitzaaiactie (een tiental m²) hebben we beoordeeld dat de bijdrage van de uitgezaaide soorten groter is dan het risico.

Later in het voorjaar hebben we handmatig gemaaid, dat wil zeggen met de zeis en motorzeis (bosmaaier). We doen dit op het hooilandje dat grenst aan het pad langs de Nieuwe Leij, tegenover de adressen Leijbeemd 2, 4 en 6. Dit veldje is niet goed bereikbaar voor machinaal maaibeheer door tractor met maaibalk. Het maaisel hebben

we langs het pad op hopen gelegd, als schuilplaats voor amfibieën, insecten en dergelijke.

In mei en juni hebben we een poging gewaagd om een infectie van watercrassula in toom te houden in het gebied de Vloedtuinen. Dit is een deel van de Vloed dat in particulier eigendom is uitgegeven en dat straks als mandelig eigendom als vochtig hooiland zal worden beheerd. De aanwezigheid van watercrassula is eerder in het jaar gemeld aan de projectontwikkelaar en het betrokken ingenieursbureau Antea. Antea had vastgesteld dat ze geen wettelijke verplichting hadden voor het bestrijden of beheersen van deze invasieve exoot, maar we zijn overeengekomen dat we tegen een vergoeding de groeiplaatsen zoveel mogelijk verwijderen. We hebben aangegeven dat volledig verwijderen niet mogelijk is, maar dat het terugdringen van de besmetting ertoe kan leiden dat inheemse concurrerende soorten meer kans krijgen, zodat er hopelijk geen monocultuur van watercrassula ontstaat.

Voor deze actie hebben we 7 dagdelen met een groep vrijwilligers geplagd, waarbij het plagsel is afgevoerd naar een container, die hiervoor was geplaatst door firma Paulissen. In totaal hebben we meerdere containers met plagsel verwijderd. Tijdens het werk bleek dat het plantje wijder verbreid was dan we in het begin hadden ingeschat. Gelukkig kregen we hulp van leden van de plagwerkgroep Regte Heide van de KNNV, van de MBO-opleiding Yuverta en van andere vrijwilligers.

Tijdens het werk bleek dat de Vloedtuinen, afgezien van de watercrassula, zich al aan het ontwikkelen waren tot een soortenrijke hooilandvegetatie. Onder andere de rodelijstsoorten waterlepeltje, blauwe zegge en blaaszegge werden aangetroffen, naast enkele kwelindicatoren zoals holpijp en grote aantallen echte koekoeksbloem en egelboterbloem. Groot was onze verbazing dat firma Paulissen de opdracht had gekregen om dit hele terrein op te hogen met bouwzand. Een van de vrijwilligers heeft hierop melding gemaakt bij de Omgevingsdienst, omdat voor rodelijst-soorten onder de Omgevingswet een specifieke zorgplicht geldt. We hebben Antea meermaals verzocht om samen met ons een passende oplossing te zoeken, maar uiteindelijk hebben ze van de Omgevingsdienst goedkeuring gekregen om de rodelijstsoorten te verplanten naar elders, en zijn we niet op de hoogte gesteld of betrokken. Het terrein is nu opgehoogd zonder verder rekening te houden met de unieke natuurpotentie van het terrein of de aanwezige watercrassula. Saillant detail is dat de watercrassula sinds augustus 2025 op de Unielijst is vermeld van invasieve exoten waarvoor een bestrijdings- of beheersingsverplichting geldt.

Na afloop van de werkzaamheden zijn we in contact gekomen met dr. Janneke van de Loop, die gespecialiseerd is in watercrassula. Zij stelt dat grote besmettingen zoals in de Vloedtuinen vrijwel niet te bestrijden zijn, en dat dit bovendien alleen met buitensporig grote hygiënemaatregelen gedaan moet worden om het risico op verspreiding van de soort te voorkomen. Een dergelijke actie was goed om van te leren, maar daarom niet direct voor herhaling vatbaar.

In de zomer hebben we onze tanden gezet in een 'oude bekende' exoot, de Japanse duizendknoop. Beter gezegd de Sachalinse duizendknoop, een nauw verwante soort die iets groter wordt. Navraag bij ervaringsdeskundigen o.a. Bosgroep Zuid-Nederland leert dat het herhaaldelijk afmaaien van de planten uiteindelijk leidt tot het verdwijnen van groeiplaatsen. Deze methodiek hebben we ingezet om de groeiplaatsen langs het trambaantje ter hoogte van het nieuw aangeplante bos uit te roeien. Het maaisel hebben we ter plaatse op hopen gelegd.

In het najaar hebben we nogmaals gemaaid op het kleine hooilandje. Tevens hebben we iets verderop een braamstruweel teruggesnoeid, dat zich in een haag had gevestigd. De oorspronkelijke haagplanten waren hier niet eens meer te zien. Dit was een pittige klus dat tevens om voorzichtigheid vroeg.

In november hebben een aantal vrijwilligers meegedaan met de landelijke natuurwerkdag. Hierbij is ook weer het mes gegaan in de duizendknoopgaard langs het trambaantje. Een mooie bijkomstigheid van deze actie is dat er zich weer een aantal nieuwe vrijwilligers hebben aangemeld. Zo zijn we begin 2026 met een groep van circa 15 actieve vrijwilligers.